De Waalse haan kraait weer

Hoopvol bericht in de krant: in volle crisistijd blijft de Waalse werkloosheid jaar na jaar dalen. Zeven jaar na de lancering van een grootschalig economisch programma om het industriële verval te stoppen - het marshallplan - lijkt het tij eindelijk te keren. Een zoektocht naar de Waalse economie van de toekomst. 'We worden even rijk als Vlaanderen.'

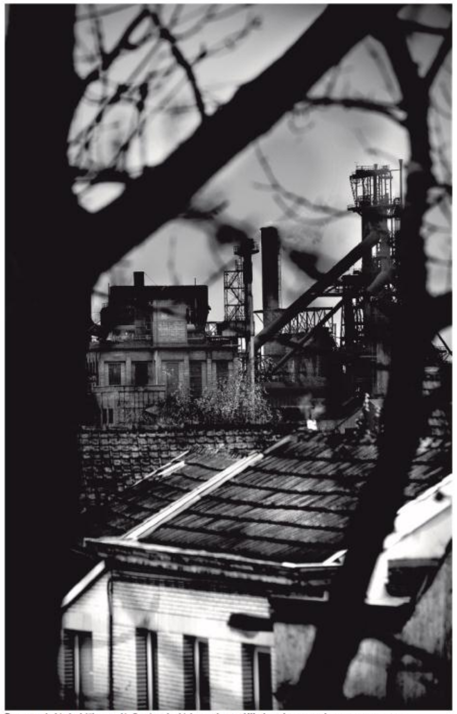
Tegenover het industriële verval in Seraing staat intussen hoopvol Waals ondernemerschap. © SASKIA VANDERSTICHELE

DRIES BERVOET
LUIK EN CHARLEROI

In het centrum van Marcinelle, een grauwe deelgemeente van Charleroi, houdt het animatiebedrijf DreamWall kantoor. In een grote studio zijn tientallen medewerkers, bijna allemaal twintigers, druk in de weer met muis en klavier. Directeur Thibault Baras wijst naar een scherm. 'Dat is ons jongste project: 'Petit Spirou', een coproductie tussen de RTBF en het Franse M6.' DreamWall, een joint venture van het striphuis Editions Dupuis en de Franstalige openbare omroep RTBF, draait 3 miljoen euro omzet en heeft 55 grafisch vormgevers in dienst.

DreamWalls succes toont een ander gezicht van een verguisde regio. Wallonië, de industriële woestijn, het land van de generatiewerklozen en de sociale profiteurs, de verpauperde rode burcht van de almachtige PS. In die hardnekkige clichés blijft Vlaanderen over zijn armoedige broertje in het zuiden denken. Maar stemt dat beeld nog overeen met de werkelijkheid?

Charleroi staat in Vlaanderen symbool voor alles wat fout loopt in Wallonië. Dankzij de steenkoolbekkens en hoogovens was de provincie Henegouwen, met Charleroi als hoofdstad, tot halfweg de 20ste eeuw een van de rijkste streken van Europa. Maar in de jaren zestig begon de ellende. De mijnen sloten één na één, niet veel later volgden zware herstructureringen in de staalindustrie. Daarna begon het verval.

Het industriële verleden van Charleroi is nog altijd zichtbaar in de werkloosheidscijfers. Met een structurele werkloosheid tegen 30 procent behoren de stad en de regio tot de zwaarst getroffen regio's van Wallonië. Anderhalve maand geleden kreeg Charleroi een nieuwe klap. Het staalbedrijf Carsid - op amper 2,5 kilometer van de kantoren van DreamWall - maakte bekend dat het zijn hoogoven in Charleroi definitief zou sluiten. De warme lijn lag al sinds 2008 stil. De 1.000 werknemers, die al die tijd economisch werkloos waren, staan op straat.

Toch lijken Charleroi en bij uitbreiding Wallonië het dieptepunt voorbij. In de statistieken van Forem - de Waalse tegenhanger van de arbeidsbemiddelaar VDAB - blijven de werkloosheidscijfers sinds 2009 onafgebroken dalen. In april waren er 189.031 werklozen in Wallonië, tegenover 202.246 in april 2009. Ondanks de crisis. Van april 2011 tot vorige maand zakte de werkloosheid met 0,2 procent in het zuiden van het land, tegenover een stijging met 2,2 procent in Vlaanderen.

Dat Wallonië beter standhoudt, heeft volgens een studie van de KU Leuven veel te maken met het grote aandeel van de Waalse openbare sector in de economie (40%). Maar het verklaart niet alles. 'Wallonië heeft enkele bijzonder dynamische sectoren, zoals de chemie en de farma, die voor jobgroei zorgen. Daarnaast lijkt Wallonië zich meer te oriënteren op de toekomst dan Vlaanderen', klinkt het bij de onderzoekers.

> **Tot begin jaren 90 waren hier alleen weilanden en koeien. Nu stikt het hier van de researchcentra en de beloftevolle bedrijven.**
>
> Eric De Clercq, medewerker van het Waalse exportagentschap Awex

Een hoopvolle boodschap, al moet ze natuurlijk in het juiste perspectief worden geplaatst. Met 13,4 procent werklozen in het Waals Gewest tegenover 6,5 procent in Vlaanderen blijft het verschil erg groot.

Behalve DreamWall is ook het succes van de luchthaven van Charleroi in het noorden van de stad hoopgevend. Brussels South, een terminal voor lagekostenvluchten van maatschappijen als Ryanair, lokte in 2001 minder dan 800.000 passagiers. Vorig jaar waren dat er al 6 miljoen. En vooral, de luchthaven creëert werk. 'Brussels South is goed voor 3.000 directe jobs. Bovendien zorgt de luchthaven voor een veelvoud aan onrechtstreekse banen in aanverwante sectoren. Hoeveel is onbekend, maar volgens een recente studie creëren 1 miljoen passagiers zo'n 1.000 banen', zegt CEO Jean-Jacques Cloquet.

De echte wissel op de toekomst is Aeropole, een groot industrieterrein voor hoogtechnologische start-ups en bedrijven in de schaduw van de luchthaven. 'Tot het begin van de jaren 90 waren hier alleen weilanden en koeien. Nu stikt het van de researchcentra en de beloftevolle bedrijven', zegt Eric De Clercq, medewerker van het Waalse exportagentschap Awex én volbloed Carolo. Het paradepaardje van Aeropole is het Biopark, een uitloper van de overheveling van de biomedische faculteit van de ULB naar Charleroi eind jaren negentig. Intussen heeft ook de universiteit van Mons er een afdeling. Dik tien jaar na de start zijn in het Biopark drie researchinstellingen actief, goed voor meer dan 535 onderzoekers. Elf spin-offs zijn goed voor nog eens 269 banen.

Een van die spin-offs is Delphi Genetics, dat onder meer een speciale technologie voor de productie van biomoleculen heeft ontwikkeld. De farmareuzen GlaxoSmithKline en Sanofi-Pasteur hebben al licenties gekocht om de technologie te gebruiken bij de commercialisering van vaccins. Cédric Szpirer, de directeur van Delphi, ontvangt ons tussen de verhuisdozen. Het wat benepen huurkantoor in de schaduw van het centrale ULB-gebouw is te klein geworden. Delphi verkast naar een gloednieuw eigen pand aan de overkant van de straat.

Szpirer leidt ons door de nieuwbouw van drie verdiepingen, met ruimte voor labo's, kantoren en vergaderplekken. Dit lijkt een groot pand voor een bedrijfje met een omzet van maar 2 miljoen euro en 15 medewerkers. 'Maar we groeien jaarlijks gemiddeld met 20 procent. Het zal hier snel vol zitten', klinkt het vastberaden. Delphi heeft ook nieuwe projecten in de pijplijn zitten. Het werkt aan een technologie voor DNA-vaccins die rechtstreeks bij de patiënt worden geïnjecteerd. 'We doen dat samen met de Université de Liège, de UCL en het Luikse bedrijf Eurogentec', zegt Szpirer.

De samenwerking rond het DNA-vaccin is opgezet in de competitiviteitspool Biowin, een onderdeel van het Waalse marshallplan. *(zie inzet)* We vragen Szpirer of zijn bedrijf ook zonder de steun van het marshallplan zou bestaan. 'Natuurlijk. Maar ik weet niet of we al even ver zouden staan. Dankzij Biowin beschikken we met een onderzoeksbudget van 2,6 miljoen euro voor drie jaar over een flinke financiële hefboom. Dat kan ik niet ontkennen. Maar veel belangrijker dan het geld is de dynamiek die het marshallplan creëert. Vandaag werken researchcentra van universiteiten, kmo's en grote bedrijven samen die vroeger niet eens van elkaars bestaan afwisten. Ik noem het de kracht van het netwerk. Dat is de echte hefboom.'

Gul met subsidies

Op Aeropole gaat het hard. Midden op het bedrijfsterrein staat een nieuwe incubator van 4.800 m² te blinken. Manager Cathérine Blondiau leidt ons rond in een relatief leeg gebouw. 'Een kwart van de oppervlakte is nu al verhuurd. Bovendien hebben we principeakkoorden voor nog eens ruim 2.000 m². Onder meer start-ups uit Zweden, Nederland en ook Vlaanderen overwegen sterk zich hier te vestigen.'

Rond Charleroi wordt ook gewerkt aan de ontsluiting van 220 hectare bedrijfsterrein. 'Wallonië heeft één enorme troef. In tegenstelling tot Vlaanderen heeft het plek zat. Dat Charleroi vlak bij Brussel ligt en pal op het kruispunt van snelwegen naar Duitsland en Frankrijk, maakt de regio extra interessant voor logistieke bedrijven', zegt Eric De Clercq. Op een industrieterrein in Courcelles, ten westen van Charleroi, opende de farmareus Johnson & Johnson in 2006 een distributiecentrum. Vandaag werken er 400 mensen. En het bedrijf heeft onlangs flink geïnvesteerd in een extra vestiging op het industrieterrein van La Louvière.

De goednieuwsshow heeft ook een keerzijde. Aan de ingang van veel bedrijven hangen bordjes waarop de Europese Unie en het Waals Gewest worden bedankt voor hun steun. Henegouwen kreeg als achtergestelde regio de jongste twintig jaar miljarden aan Europese subsidies toegestopt. Die transfers doven de komende jaren weliswaar geleidelijk uit. De vraag blijft dus of pareltjes als Aeropole niet gebaseerd zijn op kunstmatige economische doping.

'Europa en de Waalse regering zijn inderdaad gul geweest met subsidies, onder meer voor mijn luchthaven', geeft Jean-Jacques Cloquet, de CEO van Charleroi Airport, toe. 'Maar in plaats van het in bodemloze putten te storten, zoals vroeger gebeurde, doet de regering vandaag ook iets met dat geld. Duizenden nieuwe banen, die zijn niet virtueel, *hein*. De toekomst van Europa, en dus ook die van Wallonië, ligt in een netwerk van kmo's gericht op nichemarkten met een hoge toegevoegde waarde. Dat is net wat het marshallplan probeert te doen? Trouwens, Vlaanderen geeft toch ook subsidies. Maar daar valt niemand over.'

> **Het is een misvatting dat het marshallplan op subsidies draait. De bedrijven moeten zelf 30 tot 50 procent van het budget neertellen.**
>
> Luc Van Steenkiste, ex-voorzitter van het VBO

'Het is een misvatting dat het marshallplan puur op subsidies draait', zegt Luc Vansteenkiste. De Vlaamse industrieel is een van de drijvende krachten achter het plan. 'Ja, het gewest investeert veel geld in de economische ontwikkeling van startbedrijven, maar de ondernemingen moeten voor elk project zelf 30 tot 50 procent van het budget neertellen. Daarmee zijn er geen grote verschillen met andere Europese regio's.'

In het marshallplan zijn opleidingen en vorming een speerpunt. Op Aeropole staat de bouw van een technologische campus van 21.000 m² voor 5.000 leerlingen gepland. De campus zal opleidingen bieden aan mensen van 18 tot 65 en van alle niveaus, van de technicus tot de ingenieur.

Caroline Cremers: 'Geef de jonge Walen alsjeblieft wat tijd.' © SV

'WALEN ZIJN HUN IMAGO VAN LUIE POTVERTEERDERS BEU'

Een nieuwe generatie technologiebedrijfjes en jonge ondernemers moet het gezicht worden van de Waalse relance. De Luikse **Caroline Cremers** is medeoprichtster van **The New Sentinel**, een start-up met een patent op een trackingsysteem van werknemers die buiten de bedrijfsmuren aan de slag zijn. Wat vindt zij van het beeld dat in Vlaanderen nog altijd bestaat over Wallonië?

'*J'en ai marre*. Ik ben het spuugzat. In de Vlaamse pers gaat het altijd over de luie Waalse potverteerders. Terwijl er ook een heel ander Wallonië is. Een streek die hard werkt, investeert en innoveert. Dat verhaal komt nooit aan bod. Weet u, mijn vader was arbeider bij Arcelor Mittal. Toen hij voelde dat het de foute kant opging, nam hij ontslag en is met zijn eigen bedrijf begonnen.'

'We hebben vandaag weer een jonge generatie ondernemers die hard haar best doet om van Wallonië weer een economisch dynamische regio te maken. Maar geef ons alsjeblieft wat tijd. Ik geef toe dat het jonge Walen soms aan durf ontbreekt om te ondernemen. Een paar succesverhalen kunnen het tij doen keren. Daar ben ik van overtuigd.'

François Fornieri: 'Je moet naar de juiste foto van Wallonië kijken.' © SV

HET MARSHALLPLAN

Wallonië lanceerde het marshallplan in 2005 om zijn slabakkende economie **nieuwe impulsen** te geven. De Waalse regering ficuste op vijf toekomstgerichte sectoren, de competitiviteitspolen: voeding, logistiek, lucht- en ruimtevaart, biofarma en mechanische innovatie. In 2009 kwam er een update: Marshall 2.vert, met een zesde pool. Greenwin zou mikken op duurzame technieken in de bouw en de industrie.

Voormalig VBO-voorzitter Luc Vansteenkiste is een van de drijvende krachten achter het marshallplan. Vansteenkiste is voorzitter van een internationale jury van experts die de projectvoorstellen in de competitiviteitspolen beoordeelt. Sinds 2006 heeft de jury 221 projecten goedgekeurd voor een totaalbedrag van 605 miljoen euro. Daarvan draagt de industrie 188 miljoen en de Waalse overheid 425 miljoen.

Uit een recente studie van het onderzoeksbureau M5 blijkt dat de 221 projecten van het marshallplan tot nu toe 1.700 banen in onderzoek en ontwikkeling hebben opgeleverd. 'De echte uitdaging voor het marshallplan wordt het omzetten van al dat onderzoek in industriële banen. Vandaag zijn dat er hooguit enkele honderden', aldus Vansteenkiste.

Nog volgens de studie van M5 zijn 63 patenten, 15 bedrijven en 138 producten of diensten direct aan het bestaan van de competitiviteitspolen toe te wijzen. De cijfers lijken te bevestigen dat de Waalse industriële vernieuwing vertrokken is. 'Ik vind het hoopgevend dat de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde van de 550 bedrijven in de polen sneller groeien dan die van de rest van de Waalse industrie', zegt Vansteenkiste.

Alle opleidingen ten spijt blijft Wallonië op zijn arbeidsmarkt met een reusachtig probleem zitten. De groei zit geconcentreerd bij bedrijven uit hoogtechnologische sectoren. Die zoeken hooggekwalificeerd personeel, terwijl het enorme leger van 190.000 werklozen vooral laaggeschoold is. Een opleidingstraject bij Forem volstaat niet om een afgedankte staalarbeider om te turnen tot een bio-ingenieur.

'De logistieke sector kan het banenverlies in de zware industrie enigszins compenseren. Maar het klopt dat we wellicht met een verloren generatie zitten', zucht Luc Etienne, econoom en prof aan de Luikse universiteit. 'Wallonië had dertig jaar geleden met de reconversie van zijn economie moeten beginnen, maar koos ervoor op zijn lauweren te rusten. De oude PS-krokodillen zijn verdwenen en de nieuwe generatie heeft duidelijk begrepen dat het anders moet. Maar het blijft te laat, natuurlijk. In de Luikse regio zijn de voorbije 15 jaar 8.000 jobs gecreëerd in de biosector. Dat is niet slecht. Maar die banen verzinken in het niets bij wat allemaal verloren is gegaan in de zware nijverheid.'

Bruisende metropool

De Luikse variant van Aeropole heet Liège Science Park. Dat bedrijfsterrein voor hoogtechnologische bedrijven, op een groene heuvel van de deelgemeente Angleur, staat in scherp contrast met de bruingrijs verroeste staalsites in het dal beneden. Het centrum van Luik is in vergelijking met Charleroi een bruisende metropool, maar toch werd de regio even hard getroffen door de teloorgang van de zware industrie.

In de buurt van het Science Park bulkt het van de beloftevolle en mature techbedrijven. Het Centre Spatial de Liège, een verzelfstandigde onderzoeksinstelling van de Luikse universiteit, vormt het kloppende hart van een netwerk van ruimte- en luchtvaartbedrijven. Voor spin-offs van de universiteit en beginnende kmo's beschikt Liège Science Park ook over een eigen incubator. Die biedt steun en advies aan jonge start-ups en groeibedrijven uit Luik en daarbuiten. *(zie inzet)*

Op een paar kilometer van het Luikse technologiepark, aan de place Saint-Lambert in het centrum van Luik, ligt Uteron Pharma. Die spin-off van de Université de Liège groeide de voorbije jaren uit tot een erg beloftevol farmabedrijf. Uteron, een koploper in geneeskunde voor vrouwen, is niet minder dan een hype in Wallonië. De CEO, de flamboyante Luikenaar met Italiaanse roots François Fornieri, werd vorig jaar door het weekblad Trends uitgeroepen tot Waalse ondernemer van het jaar. Vorige week maakte het bedrijf bekend dat het een beursgang plant.

François Fornieri behoort tot de generatie Waalse ondernemers die rotsvast overtuigd is van de wederopstanding van hun regio. Hij weigert mee te doen aan de klaagzang die vaak bij ondernemers in het zuiden van het land te horen is. Overijverige ambtenaren? 'Geen last van.' De PS-staat? 'De overheid doet haar best om te helpen.' Vakbonden? 'Daar hebben we een uitstekend contact mee.'

Fornieri volgt de Vlaamse media op de voet. 'Ik ken het verhaal van Bart De Wever. Maar ik vraag me soms af op welke foto van Wallonië hij zich baseert. Die van 15 jaar geleden? Kijk, ik geef toe dat Wallonië er zonder de transfers uit Vlaanderen nog veel slechter aan toe zou zijn. Maar we doen er wel alles aan om dat te veranderen. Mede dankzij het marshallplan zit er weer dynamiek in onze economie. Nu moet bij de Walen, ondernemers én werknemers, nog het zelfvertrouwen terugkeren.'

Met de transfers raakt Fornieri een heikel punt aan. Er zijn kilo's papier besteed aan studies over de geldstroom van Vlaanderen naar Wallonië. Hoewel er nog altijd transfers zijn, gaf geen enkele studie uitsluitsel over het al dan niet dalende karakter ervan. Volgens Waals minister-president Rudy Demotte (PS) heeft Wallonië nog tien jaar nodig om er weer bovenop te geraken en zonder Vlaamse transfers te kunnen.

Gelooft Fornieri dat ook? 'Kijk, Wallonië heeft nog altijd een bruto binnenlands product dat 16 procentpunten lager ligt dan het Europese gemiddelde. Dat werk je niet zomaar weg. Maar ik ben ervan overtuigd dat Wallonië definitief vertrokken is. We worden even rijk als Vlaanderen.'